

МАЊА ТРАГЕДИЈА

Оне велике трагедије догодиле су се прилично давно. О њима се да читати у књигама или их гледамо у позоришту. Данас се дешавају искључиво мање трагедије као кад неко добије дете ван брака или кад се ожењени писмоноша зацопу у некакву жену мајући се трипут по свеже орибаном степеништу али никако да се прикрпи и купи још шешир будући да већ издржава једно ванбрачно дете.

Беше један од тих јесењих дана када киша лије готово без престанка и поштарове ципеле се наскроз наквасише. Уцавши у хол зграде морао је да стресе кишне капи с трепавица како би угледао поштанске сандучиће. Дешавало се чак да кишна кап потрефи адресу на писму а на вратима би се појавио неко наглабајући како поштар нема права да брља по туђим писмима. Беше преосетљива особа и поваздан га је жалостило кад није могао да удовољи сваком и кад би се с вечери вратио кући а његова жена сиктала што пада киша, што је оно дете његово а не њено, јер толико хаба ципеле и што никада није постао начелник поште. Ништа није одговарао, али је више није ни волео. У сваком случају барем не као раније.

Кад једне вечери, приликом трећег обиласка рејона, спази на степеништу Лену, он није, ипак, превише мислио о свему томе. Она га је једино ометала у обављању посла. Пео се навикше а она је клечећи рибала степениште. Како је по природи био тих она га, онако забављена радом, није ни чула. Но, како је од природе био одвећ стидљив, он се не усуди да ишта прозбори, одпуња се низа степенице и сачека. Била су јој преостала још само четири степеника, али и с тим имао је сасвим довољно времена да је испија погледом а то је тако удешено да кад човек подуже мотри у неку жену дешава се да почне у њу и да се заљубљује, макар то било и малчице.

Писмоноша је разгледао њена млада и недужна леђа и запазио би сваки пут кад би се она журно повинула. То му се свиђало веома. Допадала му се, такође, њена коса, природно плава, што је једнако падала на чело, потом њене руке и шаке које као да су миловале степенице оном крпом за брисање.

Ох тако радо бих био степеник, најгорњи степеник који би ти чистила, сањарио је, и уколико би била лепа кад се осврне, био је сигуран да ће је заволетити.

А онда се она осврну, беше права лепотица. Он поче да муца:

– Ја, ја х-хтео сам да се испнем сте-степеништем, рече.

– Немате ли писмо, упита она. За Бробергове?

Док су му се врзале свакојаке мисли по глави, поможе јој да измести кофу с водом пред врата. Потом вирну у торбу. Није било никаквог писма, једино некакве ловачке новине.

– Јулијус Броберг, каза, све време гајећи наду да је то њен брат.

Али у питању је био њен супруг, који је одлазио недељом у лов а понекад и ноћу, иначе по занимању месар. Пружи јој новину притом изгледајући тако забринуто да га она упита шта му је. Њему се такође допадао њен глас, јер кад човек неког воли он воли све.

– Ох, то-то је само то, рече он, понекад носим тако велика писма да их не могу стрпати у сандуче па-па морам да звоним на врата.

Неко се пео уза степенице, зацело какав радознали клинац тужиба-ба, и она замаче у свој стан.

– Зовем се Лена, шаптала је кроз отшкринута врата, но никад не добијам тако велика писма. Муж стиже кући обично у пет.

– Таква писма стижу најчешће за прво разношење поште, рече он и стрча низ степенице. Како је било одвећ глатко, он се поклизну ударивши притом колена, али већ је био заљубљен тако да и не осети неки бол.

Пре но што те вечери оде кући, сврати до дуванџинице у својој улици и купи један велики коверат. Пазарећи га румен му се осу по лицу, баш као да је учинио нешто непристојно и да би развејао сваку сумњу купи такође вечерњи лист. Потом зађе у једну безбедну капију, новине раздера на комаде и стрпа их у коверат. Дрхтаве руке и с изображеним рукописом исписа на коверти Јулијус Бродберг као и адресу Јулијуса Бродберга.

После вечере седели су као и обично за столом и жена му је наглас читала делове из неког преведеног љубавног романа о Тридесетогодишњем рату. Било је то о возачу поштанске кочије који је неустрашиво пресецао ватрене линије фронта само да би се састао са својом љубљеном, неком младом отменом дамом из Лутцена. Слушао је предано, јер му се учини да књига казује о њему самом. Понада се такође да ће му онај возач поштанске кочије подарити какав корисни наук, али од тога није било ништа јер је поштанска служба оног времена била сасвим другојачије организована. Након петнаестог поглавља супруга застаде и рече:

– Није ли то баш романтично? Хајде, репи! Замисли како су само људи онда гајили дубока осећања!

– Да, рече писмоноша помисливши притом на своје велико писмо које је управо истог овог часа путовало великим жутим камионом према Поштанском уреду.

Наредног јутра стајао је пред вратима Бробергових, скоро сасвим одузета даха, будући да је све време дотле трчао. Зазвони али нико није отварао. Зазвони десетину пута, али још увек нико није отварао. Напокон, на суседним вратима појави се неки старац; стајао је тако и зурио у њ. Био

је то старац од феле оних који знају све о свему и који то сваком драге воље стављају на знање.

– Нема никог унутра, каза он. Жена је изашла да се претплати на неки лист а господин је у кланици. И не звоните толико јер кућне батерије трају једва десет сати и тешко их је, заиста тешко, навапати. Батерије смо раније набављали из Немачке и мој брат је имао заступништво у Кунгсхолмену. Ех, тада је било посве друкчије у Кунгсхолмену; некоћ је, знате, коњски трамвај возио крај Серафимовске болнице. Али сада се сви коњи депортују за Русију и ја просто не знам куда ће све то одвести. Читам у новинама како ваља купити орахе, биће толико тих ђавољих ораха да нећемо ништа друго радити него крцати их доклегод смо живи. Некоћ могао сам их ломити зубима, али то је сад прошло. У сваком случају пронашао сам једног врсног зубног лекара, правог генија за оправку сваке врсте, можда бисте желели његову адресу?...

– Не хвала, каза писмоноша.

– Ради чега онда, мајковићу, звоните и узнемирујете људе, продужи стари, ако вам не треба адреса?

– Због овог овде писма, каза писмоноша. Не могу да га убацим у сандуче. Донећу га други пут.

– Ићи ће мало по мало, рече старац и истрже писмо од поштара, тискајући га у отвор.

– Другачије се то обављало у моје време, рече он. Не би вам фалило да сте и ви ондашњи.

– Свакако, рече писмоноша и стрча.

Никог не беше ни код његовог следећег обиласка. Тек трећи пут затече Лену у стану. Кад угледа писмоношу, сину од среће, јер је већ дуже времена чезнула за њим али то није могла да му каже, јер једино у случају да вам се неко не допада можете му то у брк рећи без претходног представљања.

– Желео сам тек да проверим није ли се писмо оштетило, рече он, јер га је неки чича зграбио и набио у сандуче. Али звонио сам и код мог првог и другог обиласка рејона.

– Какав ли сам ја баксуз, рече она. Уосталом, не знам какво је то писмо. Оно је Јулијусово а Јулијус је отишао у ноћни лов. Ставила сам писмо на гасометар и уколико желите можемо ући и погледати да ли стоји ваљано тамо, јер ја лично појма немам како чувати та писма.

Писмоноша каза да му се заправо жури и да је зацело неупутно да залази у било чији стан све док је на служби.

– Али, рече, кад је у питању неко изузетно важно писмо дешава се да пођем у четврту испоруку и том приликом сам присиљен да уђем и положим га на кухињски сто.

– Онда, добродошли на четврту испоруку, рече она и затвори врата за њим.

Кад те вечери стиже кући, каза жени како ће морати да похађа курс о разврставању писама, након чега ће свакако лакше узнатредовати до положаја начелника. На то му она седе у крило примећујући како он зацело не кани то да би постао онај возач поштанске кочије који у срцу гаји далеко већа осећања. Онда узме књигу и поче с читањем. Презнојавао се сав несрећан, али кад се роман оконча било је још увек времена да

скокну до биоскопа. У мноштву пред биоскопом покуша да шмугне, али она стаде да виче за њим на сав глас да се уплаши скандала.

У филму се радило о забрањеној љубави у осамнаестом веку, и жена је била искрено потрешена; док су се враћали кући, она рече како обожава велике трагедије. То силно зарадова писмоношу и он јој ту напред улице повери све: причао јој је о раној јутарњој киши, о мокрим писмима, о оној која је рибала степениште и о својим осећањима према њој, о свом писму и њеном супругу који је месар и који се бавио напољу у ноћном лову и напоследку о њиховом споразумном састанку у кухињи.

Е, тад га жена шчепа чврсто за руку не испуштајући га све док не зађоше у хол своје куће. Жена смаче шепир с главе и рече:

– И усуђујеш се да ми све то испричаш после гледања овако велике трагедије велике љубави у великом филму! Није те само стид и како ли ћеш ти с твојим примањима моћи да издржаваш две жене и копице и како си уопште могао нешто да пронађеш у тој удатој мечки која почиње флерт са сваким писмоношом на сваком божем степеништу и шта ће на све то рећи месар?

Писмоноша је лежао дуго будан те ноћи и није могао да усни док није схватио како су све велике трагедије догођене и да су преостале још само оне мале, врло мале. И Лена је лежала такође будна, плакала је и осећала се усамљеном, ноћна лампица беше упаљена а на јастуку је лежало огледало и кад се у њему угледа виде једино старост и ружноћу. Но, кад месар пристиже кући, био је трештен пијан и срећан и кад отвори писмо прослови како они желе да се претплати на вечерњи лист.

– Али ако ми они сваки пут пошаљу овако израубован примерак, нека ме ђаво однесе да им постанем претплатник, рече. Премда је све то до поште и сретнеш ли само писмоношу ваља га итекако лупити по носу! Вала, тако с њима треба!

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

Шведски писац Стиг Дагерман рођен је 1923. године, а трагично је преминуо 1954, угушивши се у упаљеном аутомобилу. У својој десетогодишњој књижевној каријери објавио је више запажених романа – »Змија« (1945), »Опечено дете« (1948), »Свадебна секирација« (1949) и др. – путопис »Немачка јесен« (1947), књиге поезије, приповедака, више драмских дела и др. Дагерман представља најоригиналнију појаву у шведској књижевности 40-тих уопште, а и данас је »писац у моди«, како код куће, тако и у иностранству, посебно у Француској и на енглеском језичком подручју где су преведена скоро сва његова дела.

Дагерманова прича »Процес« инспирисана је једним стварним догађајем. С пролећа 1946-те издавач »Бониер« – приредио је вечеру у стокхолмском ресторани »Жаселбакен« за већи број младих писаца. Исте ноћи приведена је у полицију група млађих писаца под оптужницом да су неовлашћено посудили те ноћи нечији чамац на весла. Очекујући пресуду сваки од писаца умешаних у случај писао је приче или песме инспирисане овим инцидентом. Један од тих младих писаца био је и Стиг Дагерман који је сачинио пародију на тек преведени Кафкин »Процес«. Поред стилске виртуозности, »Процес« показује Дагерманов изванредни смисао за хумор, баш као и прича »Мања трагедија«, иначе тако редак у шведској књижевности.

Превод са шведској и белешка о аутору
МОМА ДИМИЋ